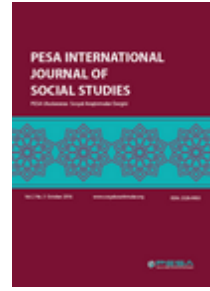

PESA INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL STUDIES

PESA ULUSLARARASI
SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ
July 2018, Vol:4, Issue:2 Temmuz 2018, Cilt:4, Sayı:2
e-ISSN: 2149-8385 ISSN: 2528-9950
Journal homepage: <http://dergipark.gov.tr/pesausad>

Çocuk Cinsel İstismarının Bildirimine Yönelik Öğretmen Tutum Ölçeği' nin Türkçe' ye Uyarlama Çalışması*

Adaptation Study of Teachers' Reporting Attitude Scale for Child Sexual Abuse: TRAS-CSA to Turkish

Münevver CAN YAŞAR

Doç. Dr. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi munevver2002@gmail.com

Nezihat Hamiden KARACA

Dr. Öğr. Üyesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, nhamiden@gmail.com

Ümit Ünsal KAYA

Öğr. Gör. Afyon Kocatepe Üniversitesi, umitunsalkaya@gmail.com

<https://doi.org/10.25272/j.2149-8385.2018.4.2.04>

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:
Geliş: 28 Mart 2018
Düzeltilme Geliş: 09 Haziran 2018
Kabul: 13 Haziran 2018

Anahtar Kelimeler:

Okul öncesi öğretmen, sınıf
öğretmeni, cinsel istismar, Bildirim
yükümlülüğü

ÖZET

Araştırmada, Çocuk Cinsel İstismarının Bildirimine Yönelik Öğretmen Tutum Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması amaçlanmıştır. Genel tarama modelindeki araştırmanın evrenini Afyonkarahisar merkez ilçelerinde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı anaokulları ve ilkokullarda görev yapan öğretmenler oluşturmuştur. Örneklemine ise 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı anaokulları ve ilkokullarda görev yapan 484 öğretmen dahil edilmiştir. Araştırmada, Walsh, Rassafiani, Mathews, Farrel ve Butler (2010) tarafından geliştirilen "Çocuk Cinsel İstismarını Bildirimine Yönelik Öğretmen Tutum Ölçeği"nin (Teachers' Reporting Attitude Scale for Child Sexual Abuse: TRAS-CSA) Türkçe'ye uyarlama çalışmasının ilk aşamasında, Türkçe'ye çevirisi yapılan ölçme aracının kapsam geçerliği ve Türk kültürüne uygunluğu için uzman görüşüne başvurulmuştur. Sonraki aşamada 60 okul öncesi ve sınıf öğretmenine pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Bu uygulama sonucunda, değerlendirme ölçütlerine ilişkin madde analizi yapılmış ve bireyleri ayırt etmede yetersiz olduğu görülen üç madde çıkartılarak 21 maddeden oluşan ölçek 18 madde olarak düzenlenmiştir. Ayrıca madde toplam korelasyonuna bakılmış ve yeterli düzeyde olduğu belirlenmiştir. Düzenlenen ölçek örneklem grubuna (484 okul öncesi ve sınıf öğretmenine) uygulanmıştır. Faktör analizi sonucunda dört faktörlü yapıya dönüştürülen ölçeğin, madde toplam korelasyonunun yeterli düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda, Çocuk Cinsel İstismarını İhbar Etmeye Yönelik Öğretmen Tutum Ölçeği'nin güvenilirlik katsayısının .651 olduğu belirlenmiştir. "Çocuk Cinsel İstismarını Bildirimine Yönelik Öğretmen Tutum Ölçeği"nin, okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin çocuk cinsel istismarının bildirimine yönelik tutumlarını belirlemede geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir.

© 2018 PESA Tüm hakları saklıdır

* Bu çalışma 23-25 Mart 2018 tarihlerinde düzenlenen UBK-ICSE 2018 Ulusal Bilim ve Eğitim Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 28 March 2018

Received in revised form: 09 June 2018

Accepted: 13 June 2018

Keywords:

Preschool teacher, elementary school teacher, sexual abuse, mandatory reporting

ABSTRACT

The research was conducted in order to adapt the "Teachers' Reporting Attitude Scale for Child Sexual Abuse (TRAS-CSA)" to Turkish. The population of the research in the general survey model was composed of the teachers working at the kindergartens and elementary schools affiliated to the Provincial Directorate of National Education in the central districts of Afyonkarahisar. 484 teachers working in kindergartens and elementary schools affiliated to Afyonkarahisar Provincial Directorate of National Education during the 2016-2017 academic year were included in the sample,. In the first phase of the adaptation of Turkish version of the "Teachers' Reporting Attitude Scale for Child Sexual Abuse (TRAS-CSA)" developed by Walsh, Rassafiani, Mathews, Farrel and Butler (2010), expert opinions were sought in order to confirm content validity and that the items were intelligible for Turkish teachers. In the next phase, the scale was administered to a total number of 60 kindergarten and elementary school teachers as a pilot study. As a result of this administration, item analysis related to the evaluation criteria was made and the 21 items were arranged as 18 items by subtracting three items which were found to be insufficient to distinguish the attitudes. In addition, it was determined that the item total correlation was adequate and sufficient. The scale was applied to the sample group which was comprised of 484 kindergarten and elementary school teachers. As a result of the factor analysis, it was determined that the item-total correlation of the scale converted to the four-factor structure was sufficient. In the light of findings of this research, the correlation coefficient of "Teachers' Reporting Attitude Scale for Child Sexual Abuse (TRAS-CSA)" was found out to be .651 and therefore it was been determined that the scale was a valid and reliable means of determining attitudes of kindergarten and elementary school teachers towards reporting child sexual abuse.

© 2018 PESA All rights reserved

GİRİŞ

Çocukluk döneminde çocuğa yönelik cinsel istismar en çok karşılaşılan ancak çözümü bir o kadar zor olan sorunlar arasındadır. Cinsel istismar, çocuğun bir yetişkin tarafından cinsel haz alma amacıyla ya da fuhuş, pornografi vb. suçlarda cinsel nesne olarak cinsel uyarı ve doyum aracı olarak kullanılmasıdır (Khreshnan ve diğ., 2017; Koç ve diğ., 2012; Polat, 2001). Genellikle bunlar, çocuğun ne anlama geldiğini kavrayamayacağı, gelişimsel olarak hazır olmadığı, onay vermeyeceği, yasalara ve toplumun kültürel değerlerine aykırı cinsel eylemlerdir (Cantón-Cortés ve diğ., 2012). Diğer istismar türlerinde olduğu gibi cinsel istismar hususunda da istismarcı, çocuğun genellikle en yakınındaki kişiler olan ailesi ve akrabaları arasından olabileceği gibi çocuğun hiç tanımadığı yabancı kişiler arasından da çıkabilmektedir (Kara ve diğ., 2004; Leetch ve Woolridge, 2013).

Çocukları istismardan korumak sıkıntı verici, zor ve özel yetenek ve bilgi gerektiren bir iştir. Çocuk cinsel istismarı olaylarının belirlenmesi ve önlenmesinde öğretmenler, hukukçular, emniyet mensupları, psikologlar, sosyal hizmet uzmanları, hastane ve alanda çalışan hemşireler, hekimler ve tüm sağlık çalışanlarına gereksinim vardır. Öğretmenler, çocukları cinsel istismardan koruma ve önleme, tanımlama ve yönlendirmede en önemli ortaklardır (Baginsky, 2003; Crosson Tower, 2003).

Öğretmenler, toplumsal tesirleri, eğitimsel özellikleri, yasalara dayanan mesleki ve kişisel sorumlulukları ile çocuklar ve aileleri ile yakın ve tutarlı temasları nedeniyle, cinsel istismar konusunda yardımcı olacak eşsiz ve eleştirel bir konumdadır. Eğitim sürecinde neredeyse tüm gün çocuklarla birlikte olan ve onların özelliklerini iyi tanıyan öğretmenler, çocuklarda meydana gelebilecek davranış değişikliklerini tanıma ve tanımlama imkanına sahiptirler (Baginsky, 2003; Crosson Tower, 2003). İlgili alanyazında yer alan araştırmalarda; öğretmenlerin çocuklarla sürekli bir arada olmaları ve çocuk gelişimi ile istismar hakkında bilgi ve deneyime sahip olmaları nedeniyle, aileleri tarafından herhangi bir kötü muameleye maruz kalan çocukların belirlenmesinde ve sonrasında korumaya alınmasında özel bir öneme sahip oldukları vurgulanmaktadır (Can Yaşar ve diğ., 2014; Ross ve Juarez, 2014; WHO, 2017).

Eğitim ortamlarında öğretmenlerin istismarı önlemek için yapması gereken çalışmalar üç boyutta ele alınmaktadır. Bunlar; birincil, ikincil, üçüncül koruma şeklinde sıralanmaktadır. Birincil korumada öğretmenler, istismarın ortaya çıkmasının önlenmesine yönelik, ikincil korumada istismara uğramış çocuğu erken tanı ve tedavi çalışmaları için yönlendirmeye yönelik, üçüncül korumada ise istismara maruz kalmış bireyin rehabilitasyonunu takip edip desteklemeye yönelik önleme çalışmalarını yapmalıdırlar (Erol, 2007). Öğretmenlerin önleme çalışmaları ile birlikte istismara uğramış çocuğu belirleme, değerlendirme ve ilgili birimlere bildirme görevlerini üstlenmeleri gerekmektedir (Kenny, 2001).

Dünyanın birçok ülkesinde olduğu gibi çocuk cinsel istismarını bildirim yükümlülüğü Türk Ceza Kanunu'nda da sabittir (m. 103, m. 104, m. 226, m. 227, m. 232). Kanunlara göre çocuğun fiziksel, cinsel veya duygusal yönden istismarının bildirim yükümlülüğü vardır. Halihazırda, işlenmekte olan herhangi bir suçta yetkili makamlara bildirmeyen kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçta kamu görevlisi veya sağlık mensubunun işlenmesi halinde kendilerine daha ağır bir ceza verilir. Ayrıca bildirilmesi gereken suçta ait mağdurun 15 yaşını bitirmemiş bir çocuk olması, suçta bildirmeme suçunun (TCK m. 278) cezayı ağırlaştırıcı nitelikli hali olarak kabul edilmiştir.

İhbar, bir suçun yetkili makamlar tarafından önlenmesi ve failin etkisiz hale getirilmesinin bir yoludur. Devletin vatandaşın şahit olduğu suçları kendisine haber vermesini istemesi, şüphesiz vatandaşlar açısından bir külfettir. Ancak suçsuz bir toplum isteyen herkes, işlenmekte olan suçta yetkili makamlara bildirmelidir. Suça karşı gösterilecek duyarsızlık ne yazık ki suçlulara cesaret verecek, sokaklara suçluların hakim olmasını sağlayacaktır (Koca, 2012). İhbar yükümlülüğü açısından öğretmenler, cinsel istismara uğramış çocuklar için potansiyel bir kurtarıcı olarak görülmelidir. İstismara uğrayan çocuklar için potansiyel bildirim kaynağı olmalarına rağmen, ne yazık ki öğretmenler hukuki sorumluluklarını ve yasalar uyarınca kendilerine sağlanan hak ve koruyucu maddeleri bilmiyorlarsa istismar şüphesini bildirmeyebilirler (Wurtele ve Schmitt, 1992).

Alanyazın incelendiğinde; öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının çocuk istismarı belirtilerini tanımlama ve nereye bildirmeleri gerektiği ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları (Can Yaşar ve diğ.,

2015; Farrell ve Walsh, 2010; Kenny, 2004; Seth ve Srivastava, 2017; Tugay, 2008) ve çocuk cinsel istismarını bildirimine yönelik tutumlarını ölçen yeterli ölçme araçlarının bulunmadığı belirlenmiştir. Öğretmenlerin, çocuk cinsel istismarı ile karşılaştıklarında üstlerine düşen görevi yerine getirebileceklerine yönelik inançlarının yüksek olması çocuk cinsel istismarının önlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu noktadan hareketle araştırma, Walsh, Rassafiani, Mathews, Farrel ve Butler (2010) tarafından geliştirilen “Çocuk Cinsel İstismarını Bildirime Yönelik Öğretmen Tutum Ölçeği”nin (Teachers’ Reporting Attitude Scale for Child Sexual Abuse: TRAS-CSA) Türkçe’ye uyarlanması amacıyla yapılmıştır. Bu sayede Türkiye’de çocuk bakım hizmetlerinde görev alan tüm çalışanlar ile öğretmen ve öğretmen adaylarının çocuk cinsel istismarının bildirimine yönelik tutumlarını ölçmeye yönelik ilgili alanyazına geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı kazandırılmış olacaktır.

YÖNTEM

Bu araştırmada, Çocuk Cinsel İstismarını Bildirime Yönelik Öğretmen Tutum Ölçeği’nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılması amaçlanmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Afyonkarahisar merkez ilçelerinde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı anaokulları ve ilkokullarda görev yapan okul öncesi ve sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise gönüllülük esasına dayalı olarak, uygun örnekleme yöntemi kullanılarak 405 sınıf ve 79 okul öncesi öğretmeni olmak üzere toplam 484 öğretmen dâhil edilmiştir. Araştırmada, KMO katsayısı .80 ve Barlett Sphericity testi, 2120.053 ($p < .005$) olarak hesaplanmıştır. Bu bulgular, faktör analizi yapabilmek için üzerinde çalışılan örneklem sayısının uygun olduğunu göstermiştir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012).

Araştırmaya dâhil edilen öğretmenlerin demografik özellikleri incelendiğinde; %83,7’sinin sınıf öğretmeni, %16,3’ünün okul öncesi öğretmeni olduğu; %59,3’ünün kadın, %40,7’sinin erkek olduğu; %30’unun 20-30 yaş, %37’inin 31-40 yaş ve %33’ünün 41 ve üstü yaş aralığında olduğu; %48,1’inin 1-10 yıllık, %27,1’inin 11-20 yıllık, %24,8’inin 21 ve üstü yıllık kıdeme sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğretmenlerin %10,7’sinin sınıfında 10-15 çocuk, %28,6’sının sınıfında 16-20 çocuk, %27,1’inin sınıfında 21-25 çocuk, %33,2’sinin sınıfında 26 çocuk ve daha fazlası bulunduğu; öğretmenlerin %29,8’inin bu konuda eğitim aldığı, %70,2’sinin ise eğitim almadığı saptanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak, öğretmenlerin kişisel bilgilerini belirlemek amacıyla "Genel Bilgi Formu" ve öğretmenlerin çocuk cinsel istismarının bildirimine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla “Çocuk Cinsel İstismarını İhbar Etmeye Yönelik Öğretmen Tutum Ölçeği” kullanılmıştır.

Genel Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından geliştirilen formda; öğretmenlerin cinsiyeti, bölüm türü, yaşı, kıdemleri, sınıflarındaki çocuk sayısı ve bu konu ile ilgili eğitim alıp almadıklarına yönelik sorular yer almaktadır.

Çocuk Cinsel İstismarını İhbar Etmeye Yönelik Öğretmen Tutum Ölçeği: Orijinal adı Teachers’ Reporting Attitude Scale for Child Sexual Abuse (TRAS - CSA) olan ölçme aracı Walsh, Rassafiani, Mathews, Farrel ve Butler (2010) tarafından geliştirilmiş ve ölçeğin geçerlilik güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ölçme aracı öğretmenlerin çocuğa yönelik cinsel istismarın bildirilmesine yönelik tutumlarını ölçmek amacı ile geliştirilmiştir. Ölçme aracı beş aşamada geliştirilmiştir. İlk aşamada alanyazın taranarak öğretmenlerin cinsel istismarı bildirim etme konusundaki tutumlarını inceleyen çalışmalara ulaşılmış ve kullanılan ölçme araçlarından 74 tane özgün madde elde edilerek madde havuzu oluşturulmuştur. Bu aşamayı takiben araştırmacılar panel incelemesi, yapılandırılmış odak grubu, bilişsel mülakatlar ile içerik geçerliliğini sağlamak adına madde sayısını 23’e indirmişlerdir. Pilot uygulama sonucunda, orijinal ölçeğe ait iç tutarlılık güvenilirliği .745 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin orijinal formunda faktör bulunmamakta; sadece toplam puan üzerinden değerlendirme

yapılmaktadır. Bu seviyeyi daha yüksek kılmak adına araştırmacılar iki maddeyi daha elemişler ve en sonunda 21 madde halinde ölçeğe son şeklini vermişlerdir.

Çocuk Cinsel İstismarını İhbar Etmeye Yönelik Öğretmen Tutum Ölçeği 21 maddeden oluşan Likert tipi bir ölçme aracıdır. Ölçme aracı, 1 kesinlikle katılmıyorum, 2 katılmıyorum, 3 kararsızım, 4 katılıyorum, 5 ise kesinlikle katılıyorum seçenekleri maddelerin karşısında yer almakta ve öğretmenlerin kendilerine uyan seçenekleri işaretlemeleri istenerek uygulanmaktadır. Araç maddelere verilen yanıtlardan elde edilen puanlar toplanarak analiz edilmektedir.

Verilerin Analizi

Araştırmaya dâhil edilen öğretmenlerin genel bilgi formunda yer alan kişisel bilgileri frekans ve yüzde dağılımları halinde verilmiştir. Testin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasında, öncelikle Türkçe'ye uyarlama çalışması yapılmıştır. Ölçeğin kapsam geçerliği çalışmalarında ise çocuk gelişimi eğitimi, okul öncesi eğitimi ve sınıf eğitimi alanında uzman kişilerin değerlendirmeleri esas alınmış ve uzman görüşleri doğrultusunda kapsam geçerliği hesaplanmıştır. Testin güvenilirlik çalışmasında, varimax eksen döndürme yöntemi kullanarak faktör analizi, madde toplam korelasyonu ve Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayıları hesaplanmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Çocuk Cinsel İstismarını İhbar Etmeye Yönelik Öğretmen Tutum Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması sürecinde öncelikle ölçek, iki İngilizce dil uzmanı tarafından Türkçe'ye çevrilmiş, daha sonra ölçek her iki dile hâkim olan, birbirinden bağımsız iki ayrı uzman tarafından geri-çevir tekniği ile tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Türkçe ve İngilizceye hâkim bir uzman tarafından her iki çeviri orijinal formdaki özgün ifadelerle birebir karşılaştırılarak anlam farklılığına bakılmıştır. Türkçe ve İngilizce formlar arasında farklılık olmadığı belirlenmiştir. Türkçe'ye çevrilen ölçek Türk dili uzmanı tarafından incelenmiş, uzmanın önerileri doğrultusunda ifadeler tekrar düzenlenmiştir.

Türkçe'ye çevirisi yapılan ölçeğin diğer ilgili değişkenler üzerindeki sonuçlarını güvenilir bir biçimde tahmin etme ve açıklama becerisini belirleyebilmek için kapsam geçerliliği çalışması yapılmıştır (Thorndike ve Thorndike-Christ, 2009). Ölçekte yer alan uygulama yönergesinin ve değerlendirme ölçütlerinin kapsam geçerliliği ve Türk kültürüne uygunluğu için gönüllü olan üç okul öncesi, iki çocuk gelişimi ve dört sınıf eğitimi alan uzmanı olmak üzere toplam dokuz uzman görüşüne başvurulmuştur. Türkçe'ye çevirisi yapılan "Çocuk Cinsel İstismarını İhbar Etmeye Yönelik Öğretmen Tutum Ölçeği" formları uygulama yönergesi, değerlendirme ölçütleri ve ölçeğin orijinal kopyaları uzmanlara sunulmuştur. Uzmanlardan ölçek yönergeleri ve değerlendirme ölçütlerinin amaca uygunluk ve anlaşılabilirlik bakımından üçlü derecelendirme ölçeği üzerinde "uygun", "uygun değil", "değiştirilmeli" şeklinde değerlendirmeleri istenmiştir. Uzman görüşleri toplandıktan sonra her bir madde için uzmanların görüşleri tek bir formda birleştirilmiştir. Uzman görüşleri frekans dağılımlarına göre değerlendirilmiştir. Ölçekteki maddeler uzmanların önerileri doğrultusunda düzenlenerek ölçeğe son şekli verilmiştir. Bu aşamada Türk dili ve kültürüne ve mevcut yasal zorunluluklara uygun olarak açık, anlaşılır ve ölçülmek istenen tutumu doğru bir şekilde anlaşılabilmesi için ifadelerde düzeltmeler yapılmıştır. Örneğin "ihbar" kelimesi yerine "bildirim" kullanılmıştır. Ölçeğin uzman görüşü doğrultusunda hazırlanan son şeklinin kapsam geçerliğine sahip olduğu kabul edilmiştir.

Ölçeğin ölçülmek istenen davranış bağlamında soyut bir kavramı doğru bir şekilde ölçebilme derecesini belirleyebilmek (Büyüköztürk, 2005) amacıyla, Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı okullarda ön uygulama gerçekleştirilmiştir. Uzmanların görüş ve önerileriyle şekillenen Çocuk Cinsel İstismarını İhbar Etmeye Yönelik Öğretmen Tutum Ölçeği pilot çalışma kapsamında 60 öğretmene uygulanmıştır. Ön uygulama sonucunda, Çocuk Cinsel İstismarını İhbar Etmeye Yönelik Öğretmen Tutum Ölçeği'ni değerlendirme ölçütlerine ilişkin madde analizi sonuçlarına bakıldığında, güvenilirlik katsayısının ($\alpha=.627$) olduğu belirlenmiştir. Çocuk Cinsel İstismarını İhbar Etmeye Yönelik Öğretmen Tutum Ölçeği'nde yer alan 21 sorudan 1., 4. ve 14. soruların çıkarılmasına karar verilmiş ve bu doğrultuda güvenilirlik katsayısının ($\alpha=.687$) ve madde toplam korelasyonlarının çoğunluğunun yeterli düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ön uygulama çalışması sonrasında ölçek geçerlik ve güvenilirlik

çalışması için belirlenen örneklem grubunda uygulanmaya hazır hâle getirilmiş ve ön uygulamada kullanılan veriler araştırmanın örneklem grubuna dâhil edilmiştir.

Bu süreçte yapı geçerliliği yapılmıştır. Yapı geçerliliği ile ölçeğin ölçmek istediği yapıyı ne derece ölçebildiği ifade edilir (Thorndike & Thorndike-Christ, 2009). Ölçeğin yapı geçerliliği belirlemek için temel bileşenler analizi kullanılarak faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi sırasında örneklem yeterli olup olmadığını belirleyen KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) değerine bakılmış ve bu değer .80 olarak bulunmuştur. Field (2000)'e göre KMO için .90 mükemmel, .80 iyi, .70 orta düzey, .60 zayıf ve .60'ın altı kötü olarak değerlendirilmektedir. Bu sonuca göre, örneklem sayısının iyi düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Benzer bir uyarılma çalışmasında Ersanlı, Yılmaz ve Özcan (2013) Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) değerini .90 olarak bulmuştur.

Okul öncesi ve sınıf öğretmenlerine (n=484) uygulanan Çocuk Cinsel İstismarını İhbar Etmeye Yönelik Öğretmen Tutum Ölçeği'nin faktör analizi sonuçları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Çocuk Cinsel İstismarını İhbar Etmeye Yönelik Öğretmen Tutum Ölçeği'nin Faktör Analizi Sonuçları

Madde Numarası	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4
6	,752			
8	-,712			
5	,706			
9	,648			
20		,76		
18		,674		
21		,659		
7		,576		
11		,528		
10		,439		
3			,815	
2			,797	
15			,52	
16			,471	
13				,708
12				,694
17				,688
19				,484

Tablo 1 incelendiğinde, Çocuk Cinsel İstismarını İhbar Etmeye Yönelik Öğretmen Tutum Ölçeği'ne yapılan faktör analizi sonucunda dört faktörlü olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin orijinal formunda faktör bulunmamasına rağmen Türkçe'ye uyarılma çalışmasında dört faktöre sahip olduğu belirlenmiştir. Birinci faktörde yüklerin .648 ile .752 arasında olduğu, ikinci faktörün .439 ile .760 arasında olduğu, üçüncü faktörün .471 ile .815 arasında olduğu ve dördüncü faktörün .484 ile .708 arasında olduğu tespit edilmiştir. Faktörler, maddelerin içerikleri dikkate alınarak adlandırılmıştır.

Ölçek öz değeri 1'den büyük dört faktör altında toplanmıştır. İlk faktörde yer alan maddeler (5, 6, 8, 9) Etik, ikinci faktörde yer alan maddeler (7, 10, 11, 18, 20, 21) Kişisel Kaygı, üçüncü faktörde yer alan maddeler (2, 3, 15, 16) Sosyal Kaygı ve dördüncü faktörde yer alan maddeler (12, 13, 17, 19) Kararlılık olarak adlandırılmıştır. Ayrıca birinci faktörün toplam varyansı %58, ikinci faktörün toplam varyansı %43, üçüncü faktörün toplam varyansı %52, dördüncü faktörün toplam varyansı %47 açıklama yüzdesi olarak belirlenmiştir.

Aynı zamanda Çocuk Cinsel İstismarını İhbar Etmeye Yönelik Öğretmen Tutum Ölçeği'nin alfa değerine bakılmıştır. Alfa katsayısı bir ölçüm aracının iç tutarlılığını ölçmek amacıyla kullanılmaktadır (Thorndike ve Thorndike-Christ, 2009). Çocuk Cinsel İstismarını İhbar Etmeye Yönelik Öğretmen Tutum Ölçeği'nin güvenilirlik katsayısı ($\alpha=.651$) olarak belirlenmiştir. Faktörlere ilişkin güvenilirlik

katsayıları; birinci faktörün $\alpha=.762$, ikinci faktörün $\alpha=.727$, üçüncü faktörün $\alpha=.672$, dördüncü faktörün $\alpha=.637$ olarak belirlenmiştir. Alpar (2012), güvenilirlik katsayısının .60-.79 arasında olmasının ölçeğin oldukça kabul edilebilir düzeyde olduğunu belirtmektedir. Walsh ve diğ. (2010) Çocuk Cinsel İstismarını İhbar Etmeye Yönelik Öğretmen Tutum Ölçeği'nin güvenilirlik sayısını .745 olarak belirlemiştir. Başka araştırmaların geçerlilik ve güvenilirlik çalışması incelendiğinde; Berkmen ve Okray (2015), Malik ve Syed tarafından geliştirilen Çocuk İstismarı Ölçeği'nin Türk kültürüne uyarlama çalışmasını yapmıştır. Bu çalışmada güvenilirlik katsayısı .67 olarak bulunmuştur. Ersanlı, Yılmaz ve Özcan (2013) Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında ise güvenilirlik katsayısını .95 olarak belirlemiştir. Ölçeğe uygulanan madde toplam korelasyonlarının ise .250 ile .466 arasında olduğu belirlenmiştir. Karasar (2005), madde toplam korelasyonun .30 ve daha yüksek olduğu durumda maddeleri iyi derecede ayırt ettiğini, .20-.30 arasında kalan maddelerin zorunlu görülmesi durumunda ölçeğe alınabileceğini, .20'den daha düşük maddelerin ise çıkarılması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu bulgular doğrultusunda çalışmada .20-.30 aralığı dikkate alınarak .25 ve üzerinde madde toplam korelasyonuna sahip maddelerin ölçekte kalmasının bir sakıncası olmadığına karar verilmiştir. Berkmen ve Okray (2015) Çocuk İstismarı Ölçeği'nin geçerlik güvenilirlik çalışmasında madde toplam korelasyonun .08 ile .44 arasında olduğunu belirlemişlerdir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada, Çocuk Cinsel İstismarını İhbar Etmeye Yönelik Öğretmen Tutum Ölçeği'nin Türk örneklemindeki geçerlilik ve güvenilirliği incelenmiştir.

İlk olarak ölçme aracının Türkçe'ye uyarlama çalışması yapılmıştır. Çeviriye dayalı olan bu süreçte amaç hedef dile zaman ve maliyet bakımından ekonomik şekilde tercümesinin yapılması aynı zamanda kültürel anlamda uymayan noktaları için tercümede yapılan değişiklikler ile bütünleştirmektir (He ve Van de Vijver, 2012). Buradan hareketle araştırmada, Çocuk Cinsel İstismarını İhbar Etmeye Yönelik Öğretmen Tutum Ölçeği'ni Türk dili ve kültürüne uygun duruma getirmek için her bir madde tek tek incelenmiş, uzman görüşleri alınarak ölçme aracına son şekli verilmiştir.

İkinci olarak, ölçme aracının ölçülmek istenen davranış bağlamında soyut bir kavramı doğru bir şekilde ölçebilme derecesini belirleyebilmek için ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulamada 60 öğretmene uygulanan ölçeğin güvenilirlik katsayısı ve madde toplam korelasyonuna bakılmıştır. Güvenirlik katsayısı düşük olan 1., 4. ve 14. maddelerin ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir. Madde toplam korelasyonun yeterli düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ölçeğe örneklem grubuna uygulanmak üzere son şekli verilmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yürütüldüğü örneklem Afyonkarahisar İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Üçüncü olarak örneklem grubunu oluşturan okul öncesi öğretmenleri ve sınıf eğitimi öğretmenlerinden 484 öğretmen oluşturmaktadır. Uygulanan ölçme aracına faktör analizi yapılmış ve dört faktöre ayrıldığı belirlenmiştir. Faktörlere araştırmacılar tarafından birinci faktöre "Etik", ikinci faktöre "Kişisel Kaygı", üçüncü faktöre "Sosyal Kaygı" ve dördüncü faktöre ise "Kararlılık" isimleri verilmiştir. Ayrıca KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) değerine bakılmış ve bu değer .80 olarak bulunmuştur. Çocuk Cinsel İstismarını İhbar Etmeye Yönelik Öğretmen Tutum Ölçeği'nin güvenilirlik katsayısının ($\alpha=.651$) olduğu belirlenmiştir. Ölçeğe uygulanan madde toplam korelasyonlarının ise .250 ile .466 arasında olduğu saptanmış ve yeterli düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Genel olarak bu bulgular ışığında, Çocuk Cinsel İstismarını İhbar Etmeye Yönelik Öğretmen Tutum Ölçeği'nin öğretmenlerin çocuk cinsel istismarının bildirimine yönelik tutumlarını tahmin edici özelliğe sahip olmada geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği için farklı örneklem üzerinde yapılması son derece önemli olacağı düşünülmekte ve farklı örneklem grubunda ölçme aracının kullanılacağı araştırmaların yapılmasında ölçme gücüne önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Baginsky, M. (2003). Newly qualified teachers and child protection: A survey of their views, training and experiences. *Child Abuse Review*, 12(2), 119-127.
- Berkmen, B. ve Okray, Z. (2015). Çocuk istismarı ölçeği'nin Türkçe'ye çevirisi, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(2), 242-254.
- Ersanlı, K., Yılmaz, M., & Özcan, K. (2013). Algılanan Duygusal İstismar Ölçeği (ADIÖ): Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 147-164
- Can Yaşar, M., İnal Kızıltepe, G., & Kandır, A. (2014). Öğretmen adaylarının çocuklardaki fiziksel istismar belirtilerine ilişkin farkındalıkları. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 7(3), 286- 303.
- Can Yaşar, M., Şenol, F.B., & Akyol, T. (2015). Öğretmen adaylarının çocuğa yönelik cinsel istismar tutumlarının incelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health and Sciences Journal*, 1(2), 228-241.
- Croosson Tower, C. (2003). The role of educators in preventing and responding to child abuse and neglect. *Child Abuse and Neglect User Manual Series*. U.S. Department of Health and Human Services. Web: <http://www.childwelfare.gov/pubs/usermanuals/educator/educator.pdf>. Erişim Tarihi: 26 Mart 2017.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2012). Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve LISREL uygulamaları (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Dube, S.R., Anda, R.F., Whitfield, C.L., Brown, D.W., Felitti, V.J., Dong, M., & Giles, W.H. (2005). Long-term consequences of childhood sexual abuse by gender of victim. *American Journal of Preventive Medicine*, 28(5), 430-438.
- Dunne, M. P., Purdie, D. M., Cook, M. D., Boyle, F. M., & Najman, J. M. (2003). Is child sexual abuse declining? Evidence from a population-based survey of men and women in Australia. *Child Abuse & Neglect*, 27(2), 141-152.
- Eren Gümüş, A. (2017). Çocuk cinsel istismarı şüphesinin bildirim öncesinde çocukla yapılacak ilk görüşme. *Klinik Psikiyatri*, 20, 45-58
- Erol, D. (2007). Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin çocuklardaki fiziksel istismar belirtilerine ilişkin farkındalık (Eskişehir il örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Farrell, A., & Walsh, K. (2010). Working together for Toby: Early childhood student teachers engaging in collaborative problem-based learning around child abuse and neglect. *Australasian Journal of Early Childhood*, 35(4), 53-62.
- Field, A. (2000). *Discovering statistic using SPSS for Windows*. London: Thousand Oak New Delhi: Sage Publications.
- Finkelhor, D. (1994). Current information on the scope and nature of child sexual abuse. *The Future of Children*, 4(2), 31-53.
- He, J. & Van de Vijver, F. (2012). Bias and equivalence in cross-cultural research. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(2). doi: 10.9707/2307-0919.1111.
- Kara, B., Biçer, Ü., & Gökcalp, A.S. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47, 140-151.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (17. Baskı). İzmir: Nobel Yayınevi.
- Kenny, M.C. (2004). Teachers' attitudes toward and knowledge of child maltreatment. *Child Abuse & Neglect*, 28(12), 1311-1319.
- Koca, M. (2012). Çocuk istismarında ihbar yükümlülüğü, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 3(1), 113-128.
- Koç, F., Aksit, S., Tomba, A., Aydın, C., Kotuoğlu, G., Korkmaz Çetin, S., Aslan, A., Halıcıoğlu, O., Erşahin, Y., Turhan, T., Çelik, A., Şenol, E., Kara, S. & Solak, U. (2012). Çocuk ihmali ve istismarı olgularımızın demografik ve klinik özellikleri: Ege üniversitesi çocuk koruma biriminin bir yıllık deneyimi. *Türk Pediatri Araştırmaları*, 47, 119-124.
- Krishnan, S., Syahirah N.F., Syahirah, N., & Amira, N. (2017). Study on child sexual abuse. *Human Resource Management Research* 7(1), 38-42 doi:10.5923/j.hrmr.20170701.05
- Leetch, A.N. & Woolridge, D. (2013). Emergency department evaluation of child abuse. *Emergency Medicine Clinics on North America*, 31(3), 853-873.
- May-Chahal, C. & Cawson, P. (2005). Measuring child maltreatment in the United Kingdom: A study of the prevalence of child abuse and neglect. *Child Abuse & Neglect*, 29(9), 969-984.
- Polat, O. (2001). *Çocuk ve şiddet*. İstanbul: Der Yayınları.
- Ross, A.H. & Juarez, C.A. (2014). A brief history of fatal child maltreatment and neglect. *Forensic Sci Med Pathol*, 10, 413-422.
- Seth, R. & Srivastava, R.N. (2017) Child Sexual Abuse: Management and prevention, and protection of children from Sexual Offences (POCSO) Act, *Indian Pediatrics* 54: 949. <https://doi.org/10.1007/s13312-017-1189-9>

- Thorndike, R.M. & Thorndike-Christ, T. (2009). Measurement and evaluation in psychology and education. Prentice Hall Publications.
- Tugay, D. (2008). Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalık düzeyleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Walsh, Kerryann M. and Rassafiani, Mehdi and Mathews, Benjamin P. and Farrell, Ann and Butler, Desmond A. (2010) Teachers' attitudes toward reporting child sexual abuse : problems with existing research leading to new scale development. Journal of Child Sexual Abuse, 19(3). 310-336.
- WHO World Health Organization (2017). Responding to children who have been sexually abused. WHO Clinical Guidelines. Geneva: World Health Organization.
- Wurtele, Sandy K. & Schmitt, A. (1992). Child care workers' knowledge about reporting suspected child sexual abuse. Child Abuse & Neglect, 16(3), 385-390.

ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARININ BİLDİRİMİNE YÖNELİK ÖĞRETMEN TUTUM ÖLÇEĞİ

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Halkın ve ailenin galeyana gelip zanlıyı linç etmesinden çekindiğim için çocuk cinsel istismarını ihbar ederken kaygı duyarım.					
İhbar sonrası ebeveynlerin mağdur çocuğa nasıl davranacaklarını düşünerek ihbar etme kararında isteksiz davranabilirim.					
Mesleki sorumluluklarımı yerine getirmek adına şüphelendiğim cinsel istismar vakalarını ihbar ederim.					
Çocuk cinsel istismarının ihbarı çocukların güvenliği için gereklidir.					
Çocuk cinsel istismarını ihbar etme konusundaki karar verme sürecinde duygusal olarak yıpranacağımı düşünüyorum.					
Çocuğun devlet koruması altına alınıp ailesinden kopartılacağını bilirim çocuk cinsel istismarını ihbar etmem.					
Çocuk cinsel istismarının ihbar edilmesi duruma göre hem çocuk hem de ailelerin devlet kaynaklı sosyal destek almasına ön ayak olur.					
Hakkımda karşı dava açılması ihtimaline karşı çocuk cinsel istismarını ihbar ederken çok düşünürüm.					
Çocuk cinsel istismarının ihbarı aşırı hassas olmayı gerektirir ki bu da kararsızlığa neden olur.					
Öğretmenler için çocuk cinsel istismarının ihbarına ilişkin bir yol haritasına ihtiyaç vardır.					
Çocuk açısından uzun vadeli istenmeyen sonuçların önüne geçmek adına öğretmenlerin çocuk cinsel istismarının rapor edilmesi sürecine katılmaları önemlidir.					
Eğer cinsel istismar suçu ispat edilemezse öğretmenin başı belaya girer.					
Kimse takibini yapmayacağı için çocuk cinsel istismarını ihbar etmek sadece vakit kaybıdır.					
Okul yönetimi benimle aynı fikirde olmasa bile yine de çocuk cinsel istismarını ihbar ederim.					
Çocuk cinsel istismarı ihbarlarına karşı yetkililerin etkili bir şekilde eyleme geçeceğine dair güven eksikliğim var.					
Çocuk cinsel istismarını ihbar etmeden önce okul idarecilerine danışırım.					
Yeterli kanıt bulabilme bakımından çocuk cinsel istismarını ihbar etme süreci zordur.					
Çocuk cinsel istismarının ihbarı, ebeveynin çocuğa karşı daha fazla istismar uygulamasına yol açabilir.					